

**DIVERSITY IN THE SCOPE OF ARBITRABILITY:
COMMERCIAL ASPECT OF ARBITRATION VS. BROAD
SCOPE OF ARBITRABLE ISSUES IN THE SELECTED
LEGAL SYSTEMS**

VERONIKA HRADILOVÁ

Masaryk University, Faculty of Law, Czech Republic

Abstract in original language

Otázkou arbitrability se nezabývá žádná mezinárodní úmluva, ani Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži. Otázka arbitrability a její vymezení v jednotlivých právních řádech je kontroverzní problematikou. Úkolem tohoto příspěvku je nastínit dvojí trend přístupu k otázce arbitrability ve vybraných právních řádech: vazba rozhodčího řízení na původní obchodní aspekt (zde stručně poukážeme na typické zastánce – Čínskou lidovou republiku, Vietnamskou socialistickou republiku a Kazachstán) a „liberální“ trend maximálního rozšiřování sporů přípustných k rozhodčímu řízení (v tomto bodě nastíníme přístup například v USA, Švýcarsku, Francii, Itálii a Singapuru).

Key words in original language

Arbitrabilita; Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži; obchodní aspekt; rozšiřování sporů přípustných k rozhodčímu řízení.

Abstract

The scope of arbitrability is not an issue covered by any international convention, nor the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration. The question of arbitrability is the most controversial issue in the national legal systems. The aim of this contribution is to outline the dual trend in the approach to the scope of arbitrability in the selected legal systems: commercial aspect of arbitration (here we briefly refer to the relevant legal provisions in the People's Republic of China, the Socialist Republic of Vietnam and Kazakhstan), and „liberal“ trend of maximum extent of the scope of arbitrable issues (here we shortly outline an approach in the United States of America, Switzerland, France, Italy and Singapore).

Key words

Arbitrability; UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration; commercial aspect; extent of the scope of arbitrable issues.

1. ÚVOD

Arbitrabilitou sporu rozumíme okruh sporů přípustných k rozhodčímu řízení. Strany si mohou ujednat v rozhodčí smlouvě, že jakýkoliv spor vznikající z jejich smluvního vztahu bude řešen v rozhodčím řízení. Avšak

taková autonomie vůle stran podrobit se rozhodčímu řízení je limitována vnitrostátním právem a zároveň v určitých věcech nelze odebrat obecným soudům jejich výlučnou pravomoc. V teorii se hovoří o tzv. *objektivní arbitrabilitě*.¹ Vedle toho odlišujeme tzv. *subjektivní arbitrabilitu*,² která má dopad na konkrétní právní subjekty. V důsledku vnitrostátní regulace mohou být státy a státní podniky omezeny podrobit se rozhodčímu řízení, popř. vyžadují zvláštní oprávnění. Subjektivní arbitrabilita má ovšem také jiný význam.³ Tímto pojmem označujeme situaci, kdy je spor objektivně arbitrabilní, avšak autonomií vůle stran dojde k zúžení předmětu rozhodčí smlouvy.⁴

Otázkou arbitrability se nezabývá žádná mezinárodní úmluva, ani Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži. Jedná se o záležitost národních právních řádů. Většina právních řádů vymezuje arbitrabilitu ve věcech majetkových sporů, o nichž lze uzavřít smír, popř. sporů o právech, se kterými mohou strany disponovat. V negativním vymezení arbitrability se národní právní úpravy shodují pouze ve sporech o osobním stavu a v trestních věcech. Aktuálním trendem je rozšiřování arbitrability na spory ve věcech rodinněprávních, práva duševního vlastnictví, insolvenčního práva a ve věcech veřejného zájmu (např. právo hospodářské soutěže). S široce vymezenou arbitrabilitou ve věcech majetkových sporů dochází k odklonu od původního záměru rozhodčího řízení na spory mezi obchodníky. Důsledkem toho je rozšiřování arbitrability v dalších soukromoprávních vztazích, včetně rodinného práva, dědického práva, pracovního práva, spotřebitelského práva. Tímto dochází k překonání původní záměru rozhodčího řízení, kterým je řešení sporů v obchodním styku, tak jak je nastaveno ve Vzorovém zákoně UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži.

Otázka arbitrability sporu může být posouzena při zahájení rozhodčího řízení podle *lex arbitri*, avšak zpětně také z pohledu právního řádu státu, kde se žádá o uznání a výkon rozhodčího nálezu. Tato otázka má značný dopad

¹ LEW, J. D. M. – MISTELIS, L. A. – KRÖLL, S. M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 188. ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 116.

² LEW, J. D. M. – MISTELIS, L. A. – KRÖLL, S. M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 187.

³ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 116.

⁴ Tamtéž. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 285-286. RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 75.

na rozhodčí řízení a může vést k tomu, že rozhodčí nález nebude nikdy vykonán ve státě strany, jejíž právní řád je značně „proti-arbitrabilní“.⁵

Tento příspěvek vychází z premisy, že posouzení arbitrability závisí na rozsahu arbitrability podle práva místa rozhodčího řízení a podle práva místa uznání a výkonu rozhodčího nálezu. Cílem tohoto příspěvku je nastínit dvojí trend přístupu k otázce arbitrability ve vybraných právních řádech: vazba rozhodčího řízení na původní obchodní aspekt (poukážeme na typické zastánce – Čínskou lidovou republiku, Vietnamskou socialistickou republiku a Kazachstán) a „liberální“ trend maximálního rozšiřování sporů přípustných k rozhodčímu řízení (USA, Švýcarsko, Francie, Itálie a Singapur).

2. ARBITRABILITA VE VZOROVÉM ZÁKONĚ UNCITRAL

Otázkou vymezení arbitrability se **výslovně nezabývá Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži**⁶, který se zmiňuje v článku 1 odst. 1 pouze o působnosti na mezinárodní obchodní rozhodčí řízení. Podle výkladu by měl být termín „obchodní“ interpretován široce a dopadat na obchodní vztahy smluvní a mimosmluvní. Tímto se Vzorový zákon UNCITRAL nepřímou cestou vyjadřuje k přípustnosti řešení sporů v rozhodčím řízení. Takový přístup je značně liberální s dopadem na veškeré obchodní vztahy smluvní a mimosmluvní. Nicméně konkrétní omezení je v působnosti národních právních řádů. V takovém směru se vyjadřuje **článek 1 odst. 5 Vzorového zákona UNCITRAL**. Podle tohoto ustanovení nejsou dotčeny vnitrostátní předpisy státu z důvodu, že určité spory nemohou být řešeny v rozhodčím řízení, nebo mohou být řešeny podle odlišných ustanovení než ve Vzorovém zákoně UNCITRAL. V praxi mohou státy vyloučit arbitrabilitu určitých sporů ze zákona nebo tím, že je v takových věcech založena výlučná pravomoc (příslušnost) obecných či zvláštních soudů.⁷

⁵ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 58.

⁶ *UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985*, pozn. 2. *Explanatory Note by the UNCITRAL secretariat on the 1985 Model Law on International Commercial Arbitration as amended in 2006*, s. 26, para. 12. TWEEDDALE, A. – TWEEDDALE, K. *Arbitration of commercial disputes: international and English law and practice*. Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 108.

⁷ LEW, J. D. M. – MISTELIS, L. A. – KRÖLL, S. M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 200. Obdobně také: *Report of Working Group II (Arbitration and Conciliation) on the work of its forty-seventh session (A/CN.9/641)*, 47th session, Vienna, 10-14 September 2007, s. 2, para. 4. *Report of Working Group II (Arbitration and Conciliation) on the work of its forty-ninth session (A/CN.9/665)*, 49th session, Vienna, 15-19 September 2008, s. 2, para. 4.

Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL) přikládá otázce arbitrability **prioritní význam**.⁸ Pracovní skupina pro rozhodčí řízení a conciliaci se zabývá otázkou celosvětového konsensu vymezení arbitrability. Ve zprávě z roku 2008 se zaměřila na to, zda by měla být arbitrabilita vymezena pozitivně, tj. v obecné rovině s uvedením demonstrativního výčtu sporů, nebo negativně s výčtem otázek nepřipustných k rozhodčímu řízení. Pracovní skupina došla k závěru, že **otázka arbitrability souvisí s veřejným pořádkem**, který je obtížné jednotně definovat z pohledu rozdílných právních řádů.⁹ V kontextu mezinárodní arbitrážní praxe je termín veřejný pořádek široce interpretován. Zpráva Komise pro mezinárodní právo obchodní ohledně Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži objasňuje, že pojem veřejný pořádek, jenž se používá v Newyorské úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů a dalších mezinárodních smlouvách, zahrnuje základní právní principy a spravedlnost v hmotněprávní a procesněprávní rovině.^{10 11}

Výčet sporů přípustných k rozhodčímu řízení by mohl ohrozit veřejný pořádek, jenž je spojován s určitými zájmy a hodnotami státu, které se vyvinuly a zastávají své místo v právním řádu takového státu.¹² Doporučeným opatřením je, že jednotlivé státy vymezi okruh sporů nepřipustných pro rozhodčí řízení. Sporné strany si poté ověří, zda je jejich spor arbitrabilní podle práva místa rozhodčího řízení (*lex arbitri*) a místa výkonu rozhodčího nálezu.¹³

3. ARBITRABILITA VE VYBRANÝCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH

Otázka arbitrability a její vymezení v jednotlivých právních řádech je kontroverzní problematikou. Nepřipustnost sporů k rozhodčímu řízení se liší stát od státu.¹⁴ Obecně přijatelným řešením vymezení arbitrability sporů

⁸ *Report of the Working Group on Arbitration and Conciliation on the work of its forty-eighth session (A/CN.9/646)*, 48th session, New York, 4-8 February 2008, s. 2, para. 4.

⁹ Tamtéž, s. 2-3.

¹⁰ SCHLAEPFER, A. V. – PINSOLLE, P. – DEGOS, L. *IAI Series on International Arbitration No. 3, Towards a Uniform International Arbitration?* New York: Juris Publishing Inc., 2005, s. 165.

¹¹ K základním hmotněprávním principům se řadí dobrá víra, *pacta sunt servanda*, zákaz zneužití práv a zákaz vyvlastnění bez náhrady. IN: tamtéž, s. 121. V procesněprávní rovině zejména právo na spravedlivý proces a rovné zacházení. IN: tamtéž, s. 179-189.

¹² *Report of the Working Group on Arbitration and Conciliation on the work of its forty-eighth session (A/CN.9/646)*, 48th session, New York, 4-8 February 2008, s. 2-3, para. 4.

¹³ TWEEDDALE, A. – TWEEDDALE, K. *Arbitration of commercial disputes: international and English law and practice*. Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 108-109.

¹⁴ BORN, G. B. *International commercial arbitration: commentary and materials*. Ardsley: Transnational Publishers, 2001, s. 245.

jsou *majetkové spory*, popř. spory o právech, jež jsou v plné dispozici stran. Následně většina právních řádů vymezuje negativně okruh sporů, které jsou nepřipustné k rozhodčímu řízení. Většina národních právních úprav se shodně na tom, že nearbitrabilní jsou spory ve věcech *osobního stavu* a ve věcech *trestního práva*. Některé státy dále omezují rozhodčí řízení například ve věcech konkurzního práva, v pracovněprávních sporech, ve sporech z práv duševního vlastnictví, nároků z cenných papírů, rodinného práva, dědictví či nemovitostí. Mnoho států se negativně staví k rozhodčímu řízení ve věcech souvisejících s *veřejným zájmem* (např. právo na ochranu hospodářské soutěže).¹⁵

Některé právní úpravy zastávají ve věcech majetkových sporů přístup **široce vymezené arbitrability** (tzv. *maximální přípuštění arbitrability*¹⁶). Ve **Švýcarsku** se otázkou arbitrability zabývá článek 177 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém.¹⁷ Rozhodčímu řízení mohou být podrobeny jakékoliv spory z majetkových práv. Přípuštěna je rovněž arbitrabilita sporů o dědictví¹⁸, ve věcech práv z duševního vlastnictví, konkurzního práva¹⁹ a práva hospodářské soutěže.²⁰

Ve **Francii** vymezuje arbitrabilitu sporů článek 2059 francouzského občanského zákoníku, podle něhož se každý může podrobit rozhodčímu řízení ve vztahu k právům, se kterými může volně disponovat.²¹ Podle článku 2061 francouzského občanského zákoníku je platná rozhodčí smlouva ve smlouvách vztahujících se k „profesionální činnosti“, nestanovili zvláštní právní předpis jinak.²² Profesionální činností se rozumí závislá činnost včetně pracovněprávních vztahů, s výjimkou zaměstnanců pro

¹⁵ Tamtéž, s. 245-246.

¹⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 28-29.

¹⁷ Článek 177 *Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht*: „All pecuniary claims may be submitted to arbitration.

If one party to an arbitration agreement is a State or an enterprise dominated by or an organization controlled by a State, it may not invoke its own law to contest the arbitrability of a dispute or its capacity to be subject to an arbitration.“

¹⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 28-29.

¹⁹ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 84.

²⁰ WEGEN, G. – WILSKÉ, S. *Arbitration 2009 in 47 jurisdictions worldwide*. London: Law Business Research Ltd, 2009, s. 292.

²¹ Článek 2059 *Code Civil*: „All persons may make arbitration agreements relating to rights of which they have the free disposal.“

²² Článek 2061 *Code Civil*: „Except where there are particular statutory provisions, an arbitration clause is valid in the contracts concluded by reason of a professional activity.“

pomocné domácí práce.²³ V souladu s článkem 2060 nejsou obecně arbitrabilní spory týkající se veřejného řádu.²⁴ Jde-li o mezinárodní rozhodčí řízení, je v otázce arbitrability rozhodující *mezinárodní veřejný zájem*.²⁵

V **Itálii** mohou být podle článku 806 občanského soudního řádu řešeny před rozhodci spory mezi stranami, s výjimkou individuálních pracovních sporů, sporů ze sociálního zabezpečení a povinné zdravotní péče, sporů týkajících se osobního stavu a ve věcech rozvodů a dalších sporů, o kterých nemůže být uzavřen smír.²⁶

V **Singapuru** jsou podle článku 11 odst. 1 zákona o mezinárodním rozhodčím řízení všechny spory, ve kterých se strany dohodly na rozhodčím řízení, arbitrabilní za předpokladu, že rozhodčí smlouva není v rozporu s veřejným pořádkem.²⁷

Na druhé straně většina z výše zmiňovaných právních řádů (zejména Švýcarsko, Itálie, Singapur) zastává v určitých případech omezený přístup ke koncepci arbitrability ve sporech s *veřejnoprávním zájmem pro rozpor s veřejným pořádkem* daného státu.

K dalším státům, jež zastávají liberální přístup k arbitrabilitě, se řadí **Německo**²⁸, **Hongkong**²⁹, **Norsko**³⁰, **Portugalsko**³¹, **Jihoafrická**

²³ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 307-308.

²⁴ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 85. Viz článek 2060 *Code Civil*: „*One may not enter into arbitration agreements in matters of status and capacity of the persons, in those relating to divorce and judicial separation or on controversies concerning public bodies and institutions and more generally in all matters in which public policy is concerned.*“

However, categories of public institutions of an industrial or commercial character may be authorized by decree to enter into arbitration agreements.“

²⁵ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 85.

²⁶ Článek 806 *Italian Code of Civil Procedure*: „*The parties may have the disputes arising between them decided by arbitrators, with the exception of the disputes provided for in Articles 409 and 442, 1 those concerning issues of personal status and marital separation and those other disputes which may not be the subject of a settlement.*“

²⁷ Článek 11 odst. 1 *International Arbitration Act* (Cap. 143A): „*Any dispute which the parties have agreed to submit to arbitration under an arbitration agreement may be determined by arbitration unless the arbitration agreement is contrary to public policy.*“

²⁸ WEGEN, G. – WILSKE, S. *Arbitration 2009 in 47 jurisdictions worldwide*. London: Law Business Research Ltd, 2009, s. 135.

²⁹ Tamtéž, s. 142.

³⁰ Tamtéž, s. 232.

³¹ Tamtéž, s. 245.

republika³² a Spojené státy americké.³³ Některé z těchto právních řádů jsou rovněž pro-arbitrabilní ve sporech s významným veřejnoprávním aspektem (např. Německo³⁴, USA).

Jako příklad si uvedeme pojetí arbitrability v USA. K otázce arbitrability je v USA³⁵ přístupováno odlišně v tuzemském a v mezinárodním rozhodčím řízení. Domněnka arbitrability je v mezinárodní obchodní arbitráži širší (obdobně jako ve Francii) a je přiznána například nárokům z cenných papírů, práva duševního vlastnictví a antitrustového práva.³⁶ Ve věci *Mitsubishi Motors Corp. v. Soler Chrysler-Plymouth, Inc.*³⁷ judikoval Nejvyšší soud USA, že by arbitrability měla být interpretována široce v mezinárodním kontextu. Důraz se klade na mezinárodní vzájemnost, předvídatelnost v mezinárodním obchodním styku a respektování vůle stran k rozhodčímu řízení a to i přesto, že by byl konečný výsledek v rozporu s tuzemskou úpravou.³⁸ Důsledkem toho by měla být rozhodčí smlouva interpretována ve prospěch rozhodčího řízení.³⁹ Ve věci *Fritz Scherk v. Alberto-Culver Co.*⁴⁰ se soud vyjádřil, že tuzemské soudy podřídí národní

³² Tamtéž, s. 266.

³³ Tamtéž, s. 334. RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 86.

³⁴ Německá úprava zastává extenzivní přístup v otázce arbitrability sporů. Rozhodčí řízení není přípustné v dosahu trestního práva, rodinného práva a některých nájemních vztahů. Blíže: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 305-307.

³⁵ Obecně k americkému přístupu: BORN, G. B. *International commercial arbitration: commentary and materials*. Ardsley: Transnational Publishers, 2001, s. 243-295.

³⁶ BORN, G. B. *International commercial arbitration: commentary and materials*. Ardsley: Transnational Publishers, 2001, s. 245 a násl. RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 86. WEGEN, G. – WILSKÉ, S. *Arbitration 2009 in 47 jurisdictions worldwide*. London: Law Business Research Ltd, 2009, s. 334.

³⁷ *Mitsubishi Motors Corp. v. Soler Chrysler-Plymouth, Inc.*, 473 U.S. 614 (1985). Rozhodnutí je přístupné na *FindLaw* [online databáze]. Dostupné z: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&invol=614&vol=473> [citováno 18. listopadu 2009]. Zmíněno v: TWEEDDALE, A. – TWEEDDALE, K. *Arbitration of commercial disputes: international and English law and practice*. Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 111. Tomuto rozhodnutí se v dosahu české literatury věnuje také: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 69. RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 86.

³⁸ Viz část III rozhodnutí, para. 1, dále para. 3-6. Zmíněno v: TWEEDDALE, A. – TWEEDDALE, K. *Arbitration of commercial disputes: international and English law and practice*. Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 111.

³⁹ LEW, J. D. M. – MISTELIS, L. A. – KRÖLL, S. M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 150-151.

⁴⁰ *Scherk v. Alberto-Culver Co.*, 417 U.S. 506 (1974). Rozhodnutí je přístupné na *FindLaw* [online databáze]. Dostupné z: <http://caselaw.lp.findlaw.com/cgi->

zájem kladený na arbitrabilitu ve prospěch mezinárodního rozhodčího řízení.

Na **méně liberální přístup** k otázce arbitrability poukazujeme například v **České republice**⁴¹, **Rusku**⁴² a ve **Spojených arabských emirátech**.⁴³

V **Čínské lidové republice** se otázkou arbitrability zabývá článek 2 (pozitivní vymezení) a článek 3 (negativní vymezení) rozhodčího zákona ČLR. Článek 34 občanského soudního řádu ČLR vymezuje okruh sporů, jež jsou ve výlučné pravomoci lidových soudů, a zakládá výlučnou pravomoc lidových soudů ve věcech nemovitostí, přístavních operací a dědictví. Článek 2 rozhodčího zákona ČLR vymezuje přípustnost sporů k rozhodčímu řízení *na spory ze smluv mezi sobě rovnými občany, právníckými osobami a jinými hospodářskými podniky, a na spory z jiných majetkových práv a hodnot*. Článek 3 vymezuje nearbitrabilní spory ve věcech: *manželských, adopcí, poručnictví, týkajících se dětí a dědictví; dále správněprávních, které spadají podle platné právní úpravy do pravomoci správních orgánů*.

V čínské úpravě zaznamenáme pojetí arbitrability, které je vázáno na svůj **původní obchodní aspekt**. Čínská úprava arbitrability koresponduje s původním záměrem rozhodčího řízení, kterým je řešení sporů v obchodním styku. V tomto směru se ovšem nedá srovnávat s trendem rozšiřující arbitrability⁴⁴ v mnoha právních řádech.

V **Kazachstánu** jsou podle článku 6 odst. 4 zákona o mezinárodní obchodní arbitráži přípustné k rozhodčímu řízení spory z občanskoprávních smluv mezi fyzickými osobami, právníckými osobami a jinými organizacemi.⁴⁵ Arbitrabilní nejsou spory ohledně soutěžního práva; spory ohledně práv

bin/getcase.pl?linkurl=%3C%linkurl%3E&graphurl=%3C%graphurl%3E&friend=%3C%20riend%3E&navby=case&court=us&vol=417&invol=506 [citováno 18. listopadu 2009], para. 9-10, 13-14. Zmíněno v: TWEEDDALE, A. – TWEEDDALE, K. *Arbitration of commercial disputes: international and English law and practice*. Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 111.

⁴¹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 27 a násl. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 307-308.

⁴² WEGEN, G. – WILSKÉ, S. *Arbitration 2009 in 47 jurisdictions worldwide*. London: Law Business Research Ltd, 2009, s. 251.

⁴³ Tamtéž, s. 328.

⁴⁴ LEW, J. D. M. – MISTELIS, L. A. – KRÖLL, S. M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 194-195.

⁴⁵ Článek 6 odst. 4 *Закон Республики Казахстан О международном коммерческом арбитраже* (2004): „В арбитраж по соглашению сторон могут передаваться споры, вытекающие из гражданско-правовых договоров, между физическими лицами, коммерческими и иными организациями, если хотя бы одна из сторон является нерезидентом Республики Казахстан.“

z duševního vlastnictví jsou arbitrabilní za předpokladu, že vznikly z obchodní smlouvy.⁴⁶ Úprava kazašského zákona zastává **shodný přístup**, ojedinělý v soudobém rozhodčím řízení, jako Čína v tom, že na arbitráž je nahlíženo v jejím původním kontextu obchodních sporů (obdobně také v **Nigérii**⁴⁷ a ve **Vietnamské socialistické republice**).

Ve **Vietnamské socialistické republice** je rozhodčí řízení podle článku 1 *Ordinance on Commercial Arbitration* z roku 2003 přípustné ve věcech vznikajících z obchodní činnosti. Podle výkladu v článku 2 odst. 3 spadají pod obchodní spory obchodní aktivity obchodníků nebo organizací; výčet zahrnuje koupi a prodej zboží, poskytování služeb, distribuci, obchodní zastoupení, zásílatelské služby, nájem a pronájem, leasing, výstavbu, poradenství, technologie, licence, investice, financování, bankovníctví, pojištění, průzkum a těžbu, leteckou, námořní, železniční a pozemní přepravu zboží a osob, a další obchodní aktivity vymezené ve zvláštním zákoně. Podle článku 10 *Ordinance on Commercial Arbitration* jsou rozhodčí smlouvy neplatné v případě, kdy se jedná o spor, jenž nevzniká z obchodních činností vymezených v článku 2 odst. 3 tohoto právního předpisu.

4. ZÁVĚR

Arbitrabilita sporu je bezesporu označována za vůdčí předpoklad pro podrobení se rozhodčímu řízení. Strany sporu si v rozhodčí smlouvě pravidelně ujednávají okruh sporů vyplývajících ze smlouvy, které budou řešeny v arbitráži. Nicméně ne vždy bude možná realizace rozhodčího řízení ve všech vymezených sporech. Autonomie vůle stran může být omezena z pohledu vnitrostátního práva místa rozhodčího řízení (*lex arbitri*) tím, že daný spor není arbitrabilní, nebo je ve výlučné pravomoci obecných soudů, popř. daný subjekt je vyloučen z rozhodčího řízení. Otázka arbitrability sporu může být posouzena rovněž z pohledu právního řádu státu, kde se následně žádá o uznání a výkon rozhodčího nálezu. Tímto má nearbitrabilita za následek odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu a celý proces rozhodčího řízení ztrácí svůj smysl.

Otázce vymezení arbitrability se přisuzuje značný význam. V praxi může dojít k tomu, že tentýž spor může být podroben rozhodčímu řízení v jednom státě, avšak ve druhém státě, kde se bude následně žádat o uznání a výkon rozhodčího nálezu, je vyloučen z projednání v rozhodčím řízení. Důsledkem odlišného vymezení arbitrability v různých státech je tzv. *forum arbitri shopping*. Strany umísťují rozhodčí řízení do států se značně široce vymezenou arbitrabilitou a zároveň kladou důraz na liberální úpravu v potenciálním státě uznání a výkonu rozhodčího nálezu.

⁴⁶ WEGEN, G. – WILSKÉ, S. *Arbitration 2009 in 47 jurisdictions worldwide*. London: Law Business Research Ltd, 2009, s. 174.

⁴⁷ Tamtéž, s. 224.

Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži jako model rozhodčího řízení, jenž zaujal své místo v mnoha právních řádech, se vymezením arbitrability výslovně nezabývá. Zmiňuje se o své působnosti na mezinárodní obchodní arbitráž. Z obecně uznávaného širokého výkladu pojmu „obchodní“ vyplývá dopad na obchodní vztahy smluvní a mimosmluvní (článek 1 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL). Nicméně článek 1 odst. 5 Vzorového zákona UNCITRAL ponechává **národním právním řádům** omezit arbitrabilitu ve vnitrostátních zákonech. Tímto jsme došli k závěru, že arbitrabilita je promítnutím národního veřejného pořádku daného státu. Veřejný pořádek nelze jednotně definovat z pohledu jednotlivých států, proto nelze arbitrabilitu jednotně vymežit v unifikačních nástrojích. Pracovní skupina v rámci UNCITRAL připouští řešení spočívající v tom, že státy vymezí okruh arbitrabilních sporů. Následně si strany ověří arbitrabilitu z pohledu *lex arbitri* a práva místa výkonu rozhodčího nálezu. Důsledkem je **přednost liberálních právních řádů** a nepoměr rozhodčích řízení v oblíbených pro-arbitrabilních destinacích a v ostatních ne příliš oblíbených, resp. nejistých státech.

Literature:

- Bělohlávek, A. J.: Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář, Praha: C. H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-096-6.
- Bělohlávek, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-629-8.
- Born, G. B.: International commercial arbitration: commentary and materials, Ardsley: Transnational Publishers, 2001, ISBN 978-1-57105-175-9.
- Fouchard, P. - Gaillard, E. - Goldman, B. - SAVAGE, J.: On International Commercial Arbitration, The Hague: Kluwer Law International, 1999, ISBN 90-411-1025-9.
- Lew, J. D. M. - Mistelis, L. A. - Kröll, S. M.: Comparative international commercial arbitration, The Hague: Kluwer Law International, 2003, ISBN 90-411-1568-4.
- Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí, Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-873-8.

- Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, ISBN 978-80-7357-324-9.
- Schlaepfer, A. V. - Pinsolle, P. - Degos, L.: IAI Series on International Arbitration No. 3, Towards a Uniform International Arbitration?, New York: Juris Publishing Inc., 2005, ISBN 1-929446-67-5.
- Tweeddale, A. - Tweeddale, K.: Arbitration of commercial disputes: international and English law and practice, Oxford: Oxford University Press, 2007, ISBN 978-01-992-1647-5.
- Wegen, G. - Wilske, S.: Arbitration 2009 in 47 jurisdictions worldwide, London: Law Business Research Ltd, 2009, ISSN 1750-9947.
- Explanatory Note by the UNCITRAL secretariat on the 1985 Model Law on International Commercial Arbitration as amended in 2006.
- Report of Working Group II (Arbitration and Conciliation) on the work of its forty-seventh session (A/CN.9/641), 47th session, Vienna, 10-14 September 2007.
- Report of Working Group II (Arbitration and Conciliation) on the work of its forty-ninth session (A/CN.9/665), 49th session, Vienna, 15-19 September 2008.
- Report of the Working Group on Arbitration and Conciliation on the work of its forty-eighth session (A/CN.9/646), 48th session, New York, 4-8 February 2008.

Contact – email

61167@mail.muni.cz